

Andriake'den Oinophoros Cinsi İki Kabartmalı Seramik ve Düşündükleri

Cüneyt Özi¹

¹Dr. Öğr. Üyesi
Dicle Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
cuneyt.oz@outlook.com

Gönderim Tarihi/Received:
18.05.2021

Kabul Tarihi/Accepted:
27.09.2021

Alan Editörü/Field Editor:
M. Karademir

Öz

Myra'nın liman yerleşimi Andriake'deki Liman Yapıları ve Şarap İşlikleri'nde yapılan kazılarda ele geçen oinophoros grubundan üç adet kabartmalı seramik parçası bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi kalıp yapımı kabartmalı seramik gruplarından biri olan oinophoroslar, aynı zamanda "Knidos Kalıp Yapımı Kabartmalı Kapları" olarak da adlandırılmaktadır. Oinophoros grubu seramikleri pelike benzeri amphoralar, yonca ağızlı testiler, pelikeler, lagynoslar, phialeler, pateralar ve insan-hayvan-phallos-grotesk mask şekilli kaplar gibi birçok farklı form barındırmaktadır. Genellikle iki veya daha fazla dişi kalıp kullanılarak üretilen bu kapların bezeme repertuarında Dionysos kültüyle bağlantılı anlatıların yoğun olarak tercih edildiği görülse de farklı mitolojik olaylar, günlük yaşam, pastoral ve natüromort anlatımlar, araba yarışları ile gladyatör dövüşleri gibi birçok sahne bulunmaktadır. Oinophorosların ilk olarak Augustus Dönemi'nde Knidos'ta üretilmeye başlandığı tespit edilmiştir. Knidos dışında MS 1. yüzyılın ortalarında Pergamon'da, MS 2. yüzyılın ikinci yarısında ise İasos'ta da üretildikleri anlaşılmıştır. Andriake'de ele geçen oinophoros grubu seramikleri phiale/patera ve skyphos olmak üzere iki farklı forma aittir. Bezeme olarak Dionysos kültüyle bağlantılı bağ bozumunda Eros ile natüromort betimler bulunmaktadır. Andriake örnekleri tipolojik analojiye göre MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Benzer örnekler, bezeme stili, kil ve astar özellikleri bakımından Andriake oinophoros grubu seramiklerinin Knidos örnekleriyle yakın ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Bu durum oinophoros grubu seramiklerinin Lykia kıyılarındaki dağılımları ve kentler arası ticari bağlantılar hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca Myra'nın Andriake limanı aracılığıyla Knidos ile olan ticari bağlantısının hangi yüzyıllarda ne ölçüde olduğuna dair ipuçları barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Myra (Lykia), Andriake, Roma İmparatorluk Dönemi, Oinophoros, Kalıp Yapımı Kabartmalı Seramikler.

Oinophoros Type Two Embossed Ceramic from Andriake and Some Thoughts on Them

Abstract

Three pieces of embossed ceramic pieces from the oinophoros group unearthed during the excavations in the Port Buildings and

ornamentation repertoire of these vessels, which are generally produced using two or more female molds, there are many scenes such as different mythological events, daily life, pastoral and still life expressions, chariot races and gladiator fights. It was determined that the oinophoros were first produced in Knidos during the Augustus Period. Apart from Knidos, it was understood that they were produced in Pergamon in the middle of the 1st century AD and in Iasos in the second half of the 2nd century AD. The oinophoros group ceramics found in Andriake belong to two different forms as phiale/patera and skyphos. As decoration, there are still life depictions with Eros in vintage associated with the Dionysus cult. Andriake samples are dated to the 1-2 century AD according to the typological analogy. It is seen that the Andriake oinophoros group ceramics are in close relationship with the Knidos samples in terms of similar examples, decoration style, clay and lining features. This situation provides important information about the distribution of oinophoros ceramics on the Lycian coasts and commercial connections between cities. It also contains clues as to the centuries and the extent of Myra's commercial connection with Knidos through the port of Andriake.

Keywords: Myra (Lycia), Andriake, Roman Imperial Period, Oinophoros, Moldmade Embossed Ceramics.

GİRİŞ

Andriake, Orta Lykia Bölgesi'nde bulunan Myra'nın liman yerleşimidir. Myra'nın güneybatısında, Kokarçay'ın (Andriakos) denize döküldüğü alanda kurulan yerleşim, günümüzde Antalya İli, Demre İlçesi'ndeki Çayağzı mevkiinde bulunmaktadır (Harita 1). Myra'nın tarihine paralel olarak Klasik Dönem'de işlev kazanan Andriake limanı, Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemi'nde de işlevini artırarak devam ettirmiştir (ayrıntılı bilgi için bk. Foss, 1994, s. 23-37; Takmer, 2006; Alkan, 2013; Akyürek, 2014; Aygün, 2018; Bulut & Şengül, 2014; Çevik, 2010a-b; Çevik, 2016; Çevik & Bulut, 2010; Çevik & Bulut, 2011; Çevik & Bulut, 2014; Çevik & Eshel, 2010; Çevik vd., 2010a-b; Çevik vd., 2011; Çevik vd., 2012; Çevik vd., 2013; Çevik vd., 2014; Çevik vd., 2017; Çevik vd., 2018a-b; Öz, 2020). 2009 yılından itibaren limanda yapılan kazı çalışmalarında az sayıda MS 11-13. yüzyıla tarihlenen buluntuyla karşılaşılsa da (Bulut & Şengül, 2014, s. 88), limanın MS 7. yüzyılın sonlarına doğru yoğun işlevini kaybettiği ve kısmen terkedildiği düşünülmektedir (Duggan & Aygün, 2010, s. 161; Bulut & Şengül, 2014, s. 88; Çevik vd., 2014, s. 225). Andriake limanı, doğuda Phoinikos, batıda Antiphellos ve Patara limanlarıyla birlikte bölge içindeki ana bağlantıyı sağlamaktadır. Ayrıca Batı Anadolu ve Akdeniz Bölgesi'nde bulunan Knidos, Ephesos, Antiphellos, Halikarnassos, Kaunos, Telmessos, Patara, Aperlai, Olympos, Teimiussa, Attaleia ve Phaselis gibi birçok önemli liman kentlikle ilişki içerisinde olduğu düşünülmektedir (Özdilek, 2015, s. 90). Myra'da üretildiği düşünülen yerel formların ele geçtiği yerlere bakıldığında, Andriake limanının yukarıda sayılan kentler dışında, Kıbrıs (Paphos), Ege kıyıları (Troya), Kilikya Bölgesi, Libya (Berenike), Yunan Adaları (Girit, Antikythera) ve Levant Bölgesi'ndeki (Lübnan-İsrail-Suriye) yerleşimlerle de ticari ilişkide olduğu görülmektedir (formlar ve dağılım alanları için bk. Öz, 2021a). Andriake limanı, özellikle Roma ve Erken Bizans Dönemi'nde geniş bir ticari hinterlanda sahip olmalıdır.

Harita 1. Myra ve Andriake'nin konumu (Aygün 2018, 289, Lev. 1)

Andriake'de 2009 yılında başlayan kazı çalışmaları halen devam etmektedir². Çalışmada incelenen oinophoros cinsi seramikler Şarap İşlikleri ile Liman Yapıları'nda ele geçmiştir (Görsel 1).

²Prof. Dr. Nevzat Çevik başkanlığında büyük bir ekip tarafından yapılan kazı çalışmalarında, limanda bulunan birçok yapıda (Horrea Hadriani/Granarium, Agora/Plakoma, Doğu Hamam, Batı Hamam, Germanicus Meydanı, Onurlandırma Anıtları, Liman Yapıları, Şarap İşlikleri, Sinagog, A ve B Kilisesi, Güneydoğu Nekropolü gibi) kazı, konservasyon ve restorasyon çalışması yürütülmüş ve birçoğu tamamlanmıştır. Eserlerin çalışma iznini tarafıma veren değerli hocam Prof. Dr. Nevzat Çevik'e teşekkürlerimi sunarım.

Güney yerleşimin merkezinde, Horrea Hadriani/Granarium'un kuzeyinde, Sinagog'un ise batısında yer alan Şarap İşlikleri'nin kazısına 2012 yılında başlanmıştır. İşliklerin ilk yapım tarihi bilinmezken ikincil kullanımı için MS 4. yüzyıl tarihi önerilmektedir (Çevik vd., 2013, s. 93-94; Aygün, 2018, s. 202-203). Alanda yapılan kazı çalışmalarında yoğun olarak ele geçen MS 1-12. yüzyıl aralığına tarihlenen seramiklerden anlaşılacağı üzere, mekânın Şarap İşliği olarak kullanımının sona ermesiyle seramik çöplüğüne dönüştürülmüş olduğu düşünülmektedir (Çevik vd., 2013, s. 93). Kazıları 2009 ve 2010 yılında gerçekleştirilen, Şarap İşlikleri'nin kuzeydoğusunda yer alan Liman Yapıları dükkân, tersane, depo ve gemi barınaklarından oluşan yapılar topluluğudur. Mekânlardan ilk olarak dükkânların kazısı yapılmıştır. Elde edilen verilere göre inşa tarihleri MS 3. yüzyıl, en yoğun kullanım evreleri MS 4-5. yüzyıl, son kullanım evreleri ise MS 7. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir (Çevik & Bulut, 2010, s. 45-46; Çevik & Bulut, 2011, s. 6-8; Aygün, 2018, s. 163-165; Öz, 2020, s. 25).

Görsel 1. Seramiklerin ele geçtiği alanlar (© Myra-Andriake Kazı Arşivi)

Oinophoroslar

Roma İmparatorluk Dönemi seramik gruplarından birisi olan "*oinophoros*" cinsi seramiklerin kendine özgü üretim tekniği, form repertuarı ve kabartma bezemelerinde işlenen farklı konuları bulunmaktadır. Oinophoros ismi John Hopkins Üniversitesi arkeoloji koleksiyonuna 1907 yılında satın alınan iki kulplu, silindirik gövdeli ve kendine has özellikler taşıyan testi ya da amphoranın kaidesinin altında yer alan "*οἰνοφόρος* (*şarap taşıyan/tutan&şarap testisi*)" kelimesinden gelmektedir (Robinson, 1909, s. 30-39, Fig. 3). Knidos'taki atölyelerde üretildiği düşünülen bu tip kaplar için, üretim yerine atıf yapan "*Knidos Kalıp Yapımı Kabartmalı Kapları veya Knidos Kabartmalı Kapları*" şeklinde ayrı bir isimlendirme daha yapılmıştır (Bailey, 1972/73; Kenrick, 1985, s. 327 vd.; Mandel, 1988, s. 99-191; Hayes, 1997, s. 72 vd.; Hayes, 2008, s. 105 vd.; Doksanaltı, 2006, s. 355, 421; Pastutmaz, 2009, s. 29).

19. yüzyılın ortalarından sonra birçok araştırmaya (Robinson, 1909; Hausmann, 1954/55; Bailey, 1972/73; Hayes, 1972, s. 411-412; Heimberg, 1976; Salomonson, 1979; Salomonson, 1980; Mandel, 1988; Baldoni, 2003a-b; Doksanaltı, 2000; Doksanaltı, 2006; Pastutmaz, 2009; Şahin, 2021) konu olan oinophoros seramik grubu içerisine silindirik formlu amphoralar (pelike benzeri), pelikeler, yonca ağızlı testiler, lagynoslar (Mandel, 1988, s. 250-251, Taf. 29-30: K 198, 204), phialeler (Mandel, 1988, s. 112, Taf. 31: K 125; Doksanaltı, 2006, s. 433-434, K141), skyphoslar (Mandel, 1988, s. 113, Taf. 31: K 195-196), pateralar (Doksanaltı, 2006, s. 433-434, K140; Pastutmaz, 2009, s. 45-49; Öz, 2021b), askoslar (Mandel, 1988, s. 256, K 287), insan (Gabler & Marton, 2008a, s. 164, 166-167, 169, Abb. 1, 3-4, 6; Gabler

& Marton, 2008b, s. 43 vd.; Popescu, 2018, s. 20, Pl. 1:2a-d) -hayvan (Popescu, 2018, s. 21-22, Pl. 2:1a-e, 3:1a-d) -phallos (Mandel, 1988, s. 256, Taf. 32: K 289; Slane & Dickie, 1993, Pl. 85-86; Baldoni, 2003b, Pl. 101: 28) -grotesk mask şekilli kaplar (Hausmann, 1978, Taf. 1: 3-4), antropomorfik kaplar (Nikolaou, 1989, s. 301-318), plastik kandiller (Doksanaltı, 2000, s. 77, Abb. 1: 7-8) gibi birçok farklı form girmektedir.

Bu seramiklerin ilk olarak İskenderiye'de (Mısır) üretildiği (Hausmann, 1954/55, s. 140-143) düşünülse de sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda Augustus Dönemi'nden itibaren Knidos'ta üretildikleri anlaşılmıştır (Bailey, 1972/73; Bailey, 1979; Mandel, 1988; Mandel, 2000, s. 57 vd.; Doksanaltı, 2006, Pastutmaz, 2009). Knidos oinophoroslarının üretim tekniği ve stili ile Mısır kabartmalı seramik ve koroplastik eserlerinin benzerlikleri bu kanyaya varılmasına neden olmuş olmalıdır. Knidos dışında MS 1. yüzyıl ortalarında Pergamon'da (Mandel, 1988; Pergamon üretimi kabartmalı seramik örnekleri için ayrıca bk. Popescu, 2010, s. 64-65, Pl. 1-2), MS 2. yüzyılın ikinci yarısında İsasos'ta da (Baldoni, 2003a) bu tür kapların üretildiği bilinmektedir. Bu üretim merkezleri dışında farklı lokasyonlarda yerel üretim yapan atölyelerin olduğu da belirtilmektedir (Baldoni, 2003b, s. 165 vd.; Şahin, 2021). Oinophoros grubu seramiklerin ayırt edici özelliklerinden birisi üretim teknikleridir. Bu kaplar iki veya daha fazla dişi kalıp kullanılarak üretilmiştir. Knidos üretimi oinophorosların birleşme noktalarının ince şerit görünümü, onları diğer üretim merkezlerinde yapılan kaplardan ayıran önemli bir özellik olarak görülmektedir (Doksanaltı, 2006, s. 430, Pastutmaz, 2009, s. 43).

Oinophoros grubu seramiklerin oldukça geniş ve çeşitli bezeme repertuarı bulunmaktadır. Genellikle mitolojik sahnelerin yer aldığı süslemelerde günlük yaşamdan da kesitler görülmektedir. Özellikle Dionysos ve onun kültleriyle (thiasos gibi) ilgili sahnelere (Dionysos yanında silenoslar, panlar, menadlar, eroslar ve satyrosalar da görülür) çokça yer verilmiştir (Mandel, 1988, s. 62 vd.). Bunun dışında süslemelerde Zeus-Ganymedes, Zeus-Leda, Apollon-Daphne, Herakles, Aphrodithe, İsis gibi tanrı ve tanrıçalarda karşımıza çıkmaktadır. Günlük yaşam sahnelerinde ise hastalıklı ve sakat kişiler, erotik tasvirler, pigmeler, satıcılar, quadriga yarışları, üzüm salkımları ve asma dalları arasında bireysel figürler ile hayvan ve gladyatör mücadeleleri gibi pek çok farklı konu yer almaktadır (Mandel, 1988, s. 43-89, 133-176; Pastutmaz, 2009, s. 71-123).

İnce bir işçiliğe sahip oinophoros grubu seramiklerin daha çok özel alanlarda içki veya sofraya kabı olarak kullanıldıkları düşünülmektedir. Bunlar dışında bazı formların kült (ölü kültü: sepulkral) amaçlı da kullanıldığı ileri sürülmektedir (Doksanaltı, 2006, s. 430-431). Son yıllarda yapılan araştırmalarda bu seramiklerin günlük kullanıma yönelikte üretilmiş olabilecekleri düşünülmektedir (Pastutmaz, 2009, s. 55).

Andriake Oinophoros Grubu Seramikleri

Andriake'deki Liman Yapıları ve Şarap İşlikleri'nde yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan üç adet oinophoros cinsi seramik parçası bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bunlardan ilk örnek (Kat. No: 1, Lev. 1: 1) phiale ya da patera, diğer ikisi (Kat. No: 2-3; Lev. 1: 2a-b) ise aynı skyphosa ait olmalıdır.

Phiale/Patera (Madalyonlu Kâse)

Oinophoros cinsi seramiklerden phiale formu, Klasik ve Hellenistik tipteki yivli/oluklu veya kulplu omphaloslu kâseleri takip etmektedir. Pişmiş toprak phialelerin metal örneklerinin taklitleri olduğu düşünülmektedir. Metal örneklerin tondolarında yer alan omphalos (tondosunda omphalos olan örnekler için bk. Matthews, 1969, s. 32; Miglbauer, 2012, s. 78, Abb. 9) yerine phialelerin tondosuna dekore edilmiş bir madalyon yapılmıştır (Mandel, 1988, s. 112). Phialeler pateraların kulpsuz hali olarak değerlendirilmiştir (örnekler için bk. Treister, 2020, s. 583, Res. 12). Pateralar ise

madalyonlu kâseler olarak adlandırılmaktadır (Nuber, 1972; Hilgers, 1969, s. 242 vd.; Pastutmaz, 2009, s. 45). Gövdelerinde ucu plastik bezeli uzunca bir sap bulunmaktadır. Klasik Dönem’de phiale olarak isimlendirilen tören kaplarının Roma Dönemi’ndeki karşılığının patera olduğu düşünülmektedir (Thomson de Grummond & Simon 2006, s. 171; Ersoy, 2018, s. 91). Bu düşünce Klasik Dönem’deki phialelerin tondosunda yer alan omphalosun Roma Dönemi’ndeki pateraların bazı metal örneklerinde de görülmesinden dolayı ortaya atılmış olmalıdır (omphaloslu pateralar için bk. Matthews, 1969, s. 32; Miglbauer, 2012, s. 78, Abb. 9). Fakat tondosunda madalyon bulunan kâseler Hellenistik Dönem’den itibaren tanınmaktadır (Pagenstecher, 1912, s. 146-173, Abb. 1-2, 4-5, 7, 18-19; Palombi, 1992, s. 273-286, Fig. 1-4). Pişmiş toprak pateralar, tıpkı phialeler gibi, metal örneklerinin etkisiyle gelişerek onları taklit etmiştir. Roma Dönemi’nde üretilen tondosunda kabartma bezeme bulunan pişmiş toprak pateralar aslında metal benzerlerinin (Treister, 2020, s. 571-589, Res. 1-15) birer imitasyonları olarak değerlendirilmiştir (Mandel, 1988, s. 99; Hayes, 1997, s. 73; Baldoni, 2003a, s. 14; Pastutmaz, 2009, s. 34). Pateraların üretiminin MS 1. yüzyılın üçüncü çeyreğinde başladığı (Salomonson, 1979, s. 121; Mandel, 1988, s. 127-128) öne sürülse de son yıllarda yapılan çalışma da genel olarak MS 1. yüzyılın ilk yarısı tarihi önerilmektedir (Baldoni, 2003a, s. 68). U. Mandel ise pateraların Hellenistik Dönem kabartmalı kapları ve Erken İmparatorluk Dönemi metal kaplarının stil benzerliklerinden hareketle Augustus Dönemi’nde üretilmeye başlandığını ileri sürmektedir (Mandel, 2000, s. 64-66; Doksanaltı, 2006, s. 425). Knidos Dionysos Stoası ve Kap Krio’da yapılan kazı çalışmalarında Augustus Dönemi konteksti içerisinde pateraların bulunması bu savı desteklemektedir (Doksanaltı, 2000, s. 80, Abb. 3: 15; Doksanaltı, 2006, s. 425-426, 432-433). Augustus Dönemi’nde başlayan üretimin MS 3. yüzyılda gerilediği ancak yerel ihtiyaç kapsamında sınırlı olsa MS 4. yüzyıla kadar sürdüğü bilinmektedir (Doksanaltı, 2006, s. 428; Kap Krio 3. terasta ele geçen balık formulu patera kulplarının MS 4. yüzyıldaki geç üretimi temsil ettiği düşünülür. Örnek için bk. Doksanaltı, 2006, s. 432-433, K140). Bu kaplar (phiale/patera) Knidos oinophoros cinsi seramiklerinin erken grubunu oluşturmaktadır (Doksanaltı, 2006, s. 434; Pastutmaz, 2009, s. 59).

Andriake’de phiale/pateraya ait bir adet gövde-kaide parçası bulunmuştur (Kat. No: 1, Lev. 1: 1). Phiale/pateranın gövde ve kaidenin küçük bir kısmı korunmuştur. Halka kaidenin iç kısmında yer alan rozetin (çiçek?) etrafını bir adet kalın kabartma daire çevrelemektedir. Kaidenin büyük bir kısmının eksikliği rozetin tekli mi veya ikili mi olduğunu anlamamızı zorlaştırmaktadır. Tekli rozet bezemelerinin nadiren kullanıldığı (Pastutmaz, 2009, s. 45) düşünüldüğünde incelenen örnekteki rozet ikili olmalıdır. Kabın dış yüzünü ikili olarak aralarında geniş boşluk bulunan kalın dikey yivlerin radyal bir şekilde kaideden yükselerek sardığı görülmektedir. Bir bölümü kırık madalyon kısmında ise asma dalları ve yaprakları ile üzüm salkımı bulunmaktadır. Bunlar dışında asma dalları ile üzüm salkımı arasında süzülen S kıvrımlı yivlerle hareketlendirilmiş aşağı sarkık bir pelerinin? uç kısmı izlenebilmektedir (Lev. 1: 1). Benzer örneklerden (Mandel, 1988, s. 243-244, Taf. 31: K125; Pastutmaz, 2009, s. 96-97, Res. 30-31) hareketle burada işlenen konu, üzüm hasadındaki/bağ bozumundaki Eros’u betimliyor olmalıdır. Madalyonun büyük bir kısmı kırık olduğu için Eros’a dair herhangi bir ayrıntı görülememektedir. Eros, oinophoros grubu seramiklerde genelde kalabalık sahnelerde tamamlayıcı bir figür olarak yer almaktadır (Mandel, 1988, s. 166-168; Pastutmaz, 2009, s. 96-98). Tek başına (Pastutmaz, 2009, s. 96, Res. 29) veya bağ bozumundaki Eros betimi (Mandel, 1988, s. 243-244, Taf. 31: K125; Pastutmaz, 2009, s. 69-97, Res. 30-32) ise az sayıda görülmektedir. İncelenen örnekle az sayıda görülen bağ bozumundaki Eros betimine bir yenisi eklenmiştir. Sık dokulu ve gözeneksiz olan kili gri tonlarındadır. İçerisinde yoğun miktarda küçük boyutta kireç ve az miktarda küçük boyutta mika görülmektedir. Astarı ise parlak kırmızı renktedir. Kil özellikleri Andriake phiale/paterasının Knidos menşeli olduğuna işaret etmektedir.

Eros’un omzuna attığı kumaşın (pelerin?, himation?) kıvrımları ile üzüm salkımlarının işleniş bakımından benzer olan Knidos örneği (Pastutmaz, 2009, s. 96, Res. 30; gövdedeki bezeme benzerliği

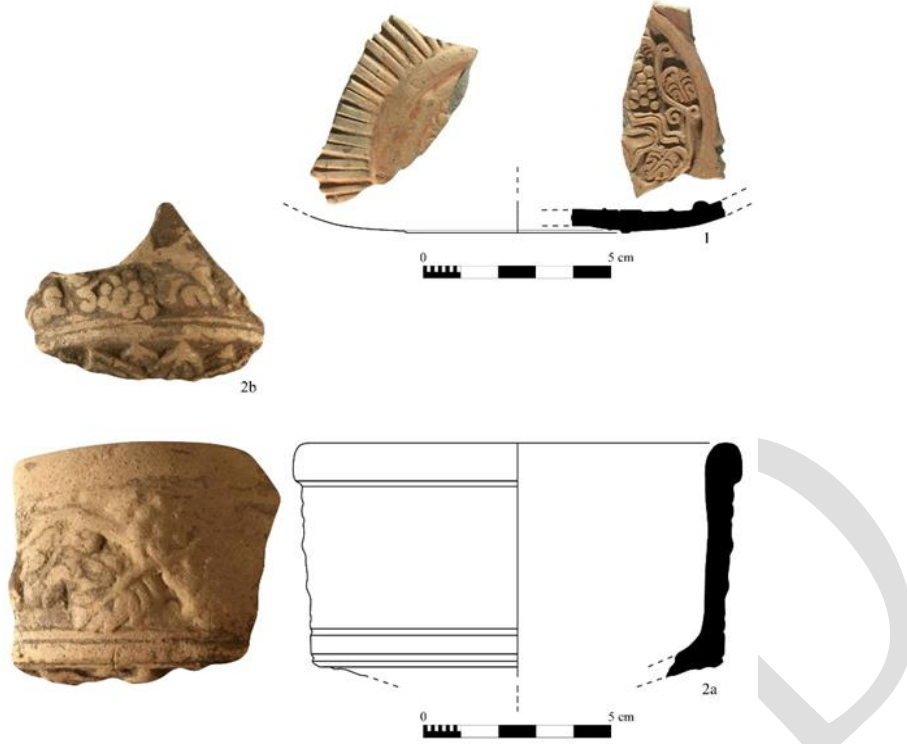
için bk. Pastutmaz, 2009, Res. 5) genel olarak MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Andriake örneği de aynı yüzyıla ait olmalıdır.

Skyphos/Skyphos-Kâse

Oinophoros cinsi skyphoslar, gövdesinde bulunan küçük dikey halka kulpları ve başparmak tutamakları ile MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın başlarındaki sırlı Anadolu cam geleneğindeki bardak örneklerin özelliklerini taşımaktadır (Mandel, 1988, s. 113). Bunun dışında alt gövdelerinde yer alan yaprak motifleri ve kulplarının üzerinin düz yapılması gibi özellikleri MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl başlarında Anadolu'da üretilen Kurşun sırlı skyphoslarla benzerlik göstermektedir (Doksanaltı, 2006, s. 434; gövdesinde yaprak motifi olan Kurşun sırlı skyphos örneği için bk. Duman, 2010, Lev. 68: J32). Ayrıca Ennion atölyesinden MS 1. yüzyıla ait cam bardaklar da oinophoros grubu skyphoslara oldukça yakın paralellik gösterir (Kisa, 1908, s. 662-663, 668-669, Abb. 275a-b, 276a-b; Mandel, 1988, s. 113, dn. 809). Bulgaristan'da bulunmuş anıtsal mermer skyphoslarda oinophoros grubu skyphoslara benzerdir (Mandel, 1988, s. 113, dn. 810). Bu mermer skyphosların kökeninin Anadolu olduğu düşünülmektedir (Mandel, 1988, s. 113). Mandel, bu grubun MS 1. yüzyılın ortalarından itibaren üretildiğini ifade etmektedir (Mandel, 1988, s. 113; Doksanaltı, 2006, s. 434). Knidos'ta ele geçen kontekst buluntular aracılığıyla skyphosların oinophoros grubu içerisinde üretilen seramiklerin erken örneklerinden olduğu belirtilmektedir (Doksanaltı, 2006, s. 426; Pastutmaz, 2009, s. 36). D. Pastutmaz oldukça nadir bulunan bu skyphosların Knidos oinophoros grubunun MS 1-2. yüzyıl üretimini temsil ettiği ileri sürmektedir (Pastutmaz, 2009, s. 60).

Andriake'deki Şarap İşlikleri'nde oinophoros grubu kaplardan aynı skyphos/skyphos-kâseye (Knidos oinophoros grubu seramiklerinde bulunan skyphoslar, *skyphos-kâse* olarak adlandırılmıştır. Doksanaltı, 2006, s. 426; Pastutmaz, 2009, s. 36) ait iki adet ağız-gövde parçası ele geçmiştir (Kat. No: 2-3). Andriake skyphosu üzeri oval dik bir ağız ve dik silindirik gövdeye sahiptir (Lev. 1: 2a-b). Hafif dışa çıkık ağız kenarı dışta keskin bir şekilde gövdeye geçiş yapmaktadır. İçte yumuşak bir dönüşe karşın dışta keskin bir geçişle alt ve üst gövde birbirine bağlanmaktadır. Üst gövdenin tamamına yakını iki derin yivin sınırladığı çerçeve içerisine yerleştirilmiş kabartma asma dalları/yaprakları ve üzüm salkımları ile süslenmiştir. Bu kabartmalar arasında başka tamamlayıcı bir figür olup olmadığı kabın yüzeyinin aşırı aşınmasından dolayı görülememektedir. Alt gövde birbiri üstüne bindirilmiş kabartma yaprak motifleri ile bezelidir (Lev. 1: 2b). İncelenen parçaların üzerinde herhangi bir kulp izi görülmemektedir. Dolayısıyla skyphosun nasıl bir kulba sahip olduğu bilinmemektedir. Ayrıca kaidesi de eksiktir. Sık dokulu ve gözeneksiz olan kili kahverengi tonlarındadır. İçerisinde yoğun miktarda küçük boyutta kireç ve az miktarda küçük boyutta mika ve taşçık görülmektedir. Astarları aşırı aşındıkları için görülememektedir. Kil özelliklerine bakıldığında, tıpkı diğer phiale/patera gibi, skyphosun da Knidos üretimi olduğu değerlendirilmektedir.

İncelenen skyphosdaki yaprak bezemesi Knidos'ta bulunan pişmiş toprak bir şamdan üzerindeki yaprak motifiyle (Bailey, 1975, Pl. 27: 9) benzerlik göstermektedir. Herhangi bir kontekst buluntudan bağımsız ele geçen bu skyphos parçalarının bezeme ve tipolojik özelliklerinin yanı sıra bu kapların genel özellikleri de göz önüne alındığında MS 1-2. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir (yakın benzerleri için bk. Mandel, 1988, Taf. 31: K195-196).

Levha 1. 1: Levha 1. 1: Phiale/Patera, 2a-b: Skyphos/skyphos-kâse (@C. Öz).

SONUÇ

Çalışmanın konusunu oluşturan oinophoros grubu seramikleri içinde değerlendirilen bir adet phiale/patera ve iki adet skyphos/skyphos-kâse parçası bulunmaktadır (Kat. No: 1-3; Lev. 1: 1, 2a-b). Bu eserler, Myra'nın liman yerleşimi Andriake'deki Liman Yapıları ve Şarap İşlikleri'ndeki kazılarda ele geçmiştir (Görsel 1). Andriake oinophoros cinsi seramiklerinin ele geçtiği yapılardaki statigrafi farklı dönemlere ait pek çok buluntu grubu içerdiği için incelenen örnekler belirli bir kontekst içerisinde tarihlendirilememiştir. Bu durum Andriake örneklerinin yakın benzerleri ile yapılan tipolojik ve bezeme stillerinin değerlendirilmesiyle aşılmaya çalışılmıştır. Yapılan tipolojik analoji neticesinde örneklerin MS 1-2. yüzyıla ait oldukları saptanmıştır (Kat. No: 1-3). Dolayısıyla incelenen örnekler oinophoros grubunun erken üretim süreci içerisinde değerlendirilmektedir.

Andriake oinophoros örneklerinin bezeme repertuarında asma dalları/yaprakları ile üzüm salkımları, üst üste bindirilmiş yapraklar ve bağ bozumunda Eros betimleri görülmektedir (Lev. 1). Özellikle bağ bozumundaki Eros betimlemesi Dionysos kültüyle bağlantılıdır. İncelenen phiale/patera ve skyphos parçaları üzerinde görülen asma yaprakları doğal halinden farklı işlenmiştir. Normalde üç çatalı olan asma yaprağı yerine buradaki eserlerde işlenen yapraklar beş çatalı olarak yapılmıştır (Lev. 1: 1, 2a-b). Beş çatalı yapılan bu yapraklar daha çok philodendron (monstera deliciosa/devetabanı) yaprağını anımsatmaktadır (Salomonson, 1979, s. 122). Bu farklılık özellikle Doğu Akdeniz Bölgesi'ndeki merkezlerde ele geçen oinophoros grubu kaplarının bezeme stilineki karakteristik bir özellik olarak görülmektedir (Pastutmaz, 2009, s. 53; yaprak örnekleri için bk. Baldoni, 2003b, Pl. 98: 2-4; Pastutmaz, 2009, Res. 30, 40). Yaprakların bu şekilde yapılması o dönemde var olan yabancı bir asma çeşidinden kopya edildiği olasılığını da akla getirmektedir.

Oinophoros grubu seramikleri üzerine yapılan araştırmalar neticesinde bu tip seramiklerin Knidos'ta üretildiği bilinmektedir (Bailey, 1972/73, s. 11 vd.; Mandel, 1988, s. 95-106; Mandel, 2000, s. 64-66; Doksanaltı, 2006, s. 425; Pastutmaz, 2009, s. 31-33). İncelenen örneklerin stil özellikleri, kil ve

astar özellikleri ile kil içeriklerinde bulunan katkı maddelerinin Knidos oinophoros grubu seramikleriyle benzerliği Knidos menşeli olduklarını gösterir. Myra ve Andriake'deki kazılarda *Knidos Tipi Kandiller* (Özdilek, 2015, s. 95-96, Fig. 10-19), *Knidos Damga ve Rölyef Kabartmalı/ II Kulplu Kâseler* (Özdilek, 2015, s. 104-106, Fig. 34-38) ve *Oinophoros* (Lev. 1) gibi seramik gruplarına ait örneklerin ele geçmesi, kentin MÖ 2. yüzyıldan MS 3. yüzyıl ortalarına kadar Knidos'la yakın ticari ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. MS 3. yüzyıldan sonra Knidos oinophoros üretimi azalırken Kuzey Afrika atölyelerinde seramik üretimi artmış ve tüm Akdeniz Bölgesi'ne hâkim olmuştur (Hayes, 1997, s. 74; Pastutmaz, 2009, s. 38). Bu durum Myra ve Andriake'de ele geçen Afrika kırmızı astarlı seramiklerin dağılımında da izlenebilmektedir (Öz, 2020, s. 33 vd.). Myra, MÖ 2. yüzyıldan MS 3. yüzyıla kadar özellikle Batı Anadolu'daki (Ephesos, Knidos, Pergamon) seramik üretim atölyelerinden dönemin modası olan ürünler ithal etmiştir (Andriake'de bulunan Ephesos ve Pergamon kandil örnekleri için bk. Özdilek, 2015, s. 95-97, Fig. 20-30). Benzer durum Lykia kentlerinden Patara (Işın, 2008, s. 157 vd.; Dündar, 2012, s. 70 vd.; Varmaz, 2015; Şahin, 2021, s. 121 vd) ve Tlos (Sezgin, 2017, s. 152-157) içinde geçerlidir.

Knidos oinophoros grubu seramikler ile kandil üreten Romanesis atölyesinin faaliyet yılları birbirine paraleldir (ayrıntılı bilgi için bk. Salomonson, 1979, s. 127; Mandel, 1988, s. 99; Pastutmaz, 2011, s. 66). MS 1-2. yüzyıl arasında oldukça yoğun çalışan Romanesis atölyesinin üretimi olan kandiller üzerinde görülen rozetler, asma dalları ve üzüm salkımları gibi bezemeler (üzerinde rozet, asma dalları ve üzüm salkımları bezemeli kandil ve kandil altlıkları için bk. Bailey, 1975, Pl. 26: 3, 5, 27: 8-9; Pastutmaz, 2011, s. 71-72, Res. 16, 22), aynı yüzyıllarda oinophoros grubu seramik üreten atölyelerdeki kapların üzerinde de görülmektedir. Bu durum Knidos'ta Romanesis atölyesinin bezeme repertuarına bağlı bir geleneğin olduğunu göstermektedir (Pastutmaz, 2011). D. M. Bailey'in Knidos kandillerinde kullanılan üretim yönteminin (ikili kalıp tekniği) oinophoros grubu seramiklerin üretim tekniği ile benzer olduğu savı (Bailey, 1972/73, s. 12) yukarıdaki görüşü desteklemektedir. Kat. No 1'deki (Lev. 1: 1) phiale/pateranın kaidesinde görülen rozetlerin benzerlerine Hellenistik Dönem'in önemli seramik gruplarından birisi olan Megara kâselerinin kaidelerinin iç yüzünde rastlanmaktadır (Rotroff, 2006, s. 362, Fig. 3; Bouzek, 2017, s. 566, Fig. 6b). Bu bezemelerin kandiller üzerine uygulanışı Roma Dönemi'nde de devam etmiştir (Öz, 2018, s. 581-582, Res. 21, 32). Knidos kandilleri ile oinophoros cinsi seramiklerin yayılım alanlarında da oldukça yakın bir benzerlik bulunmaktadır. Özellikle MS 1. yüzyılda yoğunlaşan Knidos kandillerinin hem üretim tekniği hem de yayılım alanları bakımından oinophoros grubu seramiklere öncülük ettiği anlaşılmaktadır (Pastutmaz, 2009, s. 58). Myra ve Andriake'de bulunan seramikler içerisindeki Knidos kandillerinin varlığı düşünüldüğünde, oinophoros grubu seramiklerin kandillerle birlikte aynı ticaret teknesinin ürün kataloğunda olduğu söylenebilir. Andriake'de oinophoros grubu içindeki en erken formların (phiale/patera, skyphos) ele geçmesi, bunların Knidos'ta üretildikten sonra deniz yoluyla Andriake üzerinden ana kent Myra'ya ihraç edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Katalog

Katalogda kullanılan kısaltmalar: Kat. No: Katalog Numarası, Lev. No: Levha Numarası, Kazı Env. No: Kazı Envanter Numarası, A. Ç.: Ağız Çapı, K.Ç.: Kaide Çapı, Kor. Y.: Korunan Yükseklik. Kil ve astar renginin belirlenmesinde Munsell Soil Color Chart (2015) renk kataloğu kullanılmıştır.

Kat. No/ Lev. No: 1/ 1:1

Kazı Env. No: 94

Buluntu Yeri/ Seviye: Liman Yapıları 2 S.4/ -220/-230 cm

Ölçüler: K.Ç.: 6 cm, Kor. Y.: 1 cm

Kil: 7.5 YR 5/1 (gri), sık dokulu, gözeneksiz, yoğun miktarda küçük boyutta kireç ve az miktarda küçük boyutta mika katkılı kil. **Astar:** 2.5 YR 6/6 (kırmızı).

Tanım: Kırık ve eksik durumda phiale/patera gövde-kaide parçası.

Karşılaştırma: Pastutmaz 2009, 96, Res. 30.

Tarih: MS 1-2. yüzyıl

Kat. No/ Lev. No: 2/ 1:2a

Kazı Env. No: 174 (1)

Buluntu Yeri/ Seviye: Şarap İşliği 1-C/ -235 cm

Ölçüler: A.Ç.: 11.2 cm, Kor. Y.: 6.2 cm

Kil: 10 YR 8/4 (soluk kahverengi), sık dokulu, gözeneksiz, yoğun miktarda küçük boyutta kireç, az miktarda küçük boyutta mika ve taşçık katkılı kil. **Astar:** Aşınmış.

Tanım: Kırık ve eksik durumda skyphos/skyphos-kâse ağız-gövde parçası.

Karşılaştırma: Mandel 1988, Taf. 31: K195-196.

Tarih: MS 1-2. yüzyıl

Kat. No/ Lev. No: 3/ 1:2b

Kazı Env. No: 174 (2)

Buluntu Yeri/ Seviye: Şarap İşliği 1-C/ -235 cm

Ölçüler: Kor. Y.: 4.9 cm

Kil: 10 YR 8/4 (soluk kahverengi), sık dokulu, gözeneksiz, orta miktarda küçük boyutta kireç, az miktarda küçük boyutta mika katkılı kil. **Astar:** Aşınmış.

Tanım: Kırık ve eksik durumda skyphos/skyphos-kâse ağız-gövde parçası.

Karşılaştırma: Mandel 1988, Taf. 31: K195-196.

Tarih: MS 1-2. yüzyıl.

SUMMARY

Andriake, the port settlement of Myra, was settled in Çayağzı, where Kokarçay (Andriakos) empties into the sea and which is today located in Demre District of Antalya Province. Excavations in the port have been carried out by a team led by Prof. Dr. Nevzat Çevik since 2009. Excavations have been conducted in most of the port structures. Two of these are Wine Workshops and Port Structures. While the first construction date of the Wine Workshops remains unknown, the 4th century AD is suggested as the date for its secondary use. As it will be understood from the ceramics from between the 1st and 12th century AD, which were unearthed substantially during the excavations in the area, it is thought that the place was turned into a ceramic garbage dump after its use as a Wine Workshop. On the other hand, the shops were excavated in the Port Structures. According to the data from the excavations, the construction of the shops dates back to 3rd century AD, they were extensively used during 4-5th century AD, and the last phase of their use was around the beginning of the 7th century AD. Three embossed ceramic pieces in the oinophoros type which were unearthed during the excavations in both buildings are the subject of this study.

Oinophoros is one of the mold-made embossed ceramic groups from the Roman Imperial Period. These ceramics have also been also called "Knidos Moldmade Embossed Vessels" Oinophoros, which contain many different forms such as pelike-like amphoras, jugs with clover-shaped spouts, pelikai, phialai, lagynoi, paterae, and human-animal-phallos-grotesque mask-shaped vessels, are generally produced using two or more female molds. Although their decoration repertoires display narratives related to the cult of Dionysus, there are also many other scenes such as different mythological events, daily life, pastoral and still life narratives, gladiator fights, and chariot racing. The production of these ceramics started first in Knidos during the Augustus Period. It was understood that they were being produced in Pergamon during the middle of the 1st century AD and in Iasos during the second half of the 2nd century AD, apart from Knidos.

The oinophoros group ceramics that were recovered from the Wine Workshops and Port Structures in Andriake belong to two different forms as phiale/patera and skyphos/skyphos-bowl. In Andriake oinophoros examples, vine branches/leaves with bunches of grapes, superimposed leaves, and Eros during vine-harvest, which relates to the cult of Dionysus, are seen as decorations. The vine leaves observed on the examined ceramics were made with five prongs instead of three as they normally should have. They are rather reminiscent of a philodendron (*monstera deliciosa*/camel sole) leaf. This difference appears as a characteristic of the decorative style of the oinophoros group vessels found in the Eastern Mediterranean Region centers. According to typological analogy, the examined samples are among the early examples of oinophoros ceramics and dated to the 1st and 2nd century AD. The similarities between the Andriake samples and the ceramics of the Knidos oinophoros group in terms of their style features, clay and slip characteristics, and the additives in their clay content suggest that Andriake samples originate from Knidos. The fact that other ceramic forms produced by Knidos (*Knidos Type Lamps, Knidos Stamp and Relief Embossed/ Π Handled Bowls*) other than the oinophoros group were found in the excavations until now in Myra and Andriake shows that the city was in commercial relations with Knidos from the 2nd century BC until the middle of the 3rd century AD.

Makale Bilgileri

Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul Kararından muaftır.
Katılımcı Rızası:	Katılımcı yok.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Telif Hakları:	Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.

Article Information

Ethics Committee Approval:	Exempt from the Ethics Committee Decision.
Informed Consent:	No participant.
Financial Support:	No financial support from any institution of project.
Conflict of Interest:	No conflict of interest.
Copyrights:	The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.

SEEHARD

KAYNAKÇA

- Akyürek, T. E. (2014). Andriake. Geç Antik Çağ'da Myra'nın limanı. *Toplumsal Tarih*, 246, 52-57.
- Alkan, M. (2013). *Klasik Çağ'dan Erken Bizans'a Myra kenti ve teritoryumu* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Aygün, Ç. A. (2018). *Myra'nın limanı Andriake'nin yerleşim planı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Bailey, D. M. (1972/73). Cnidian relief ware vases and fragments in the British Museum part 1. lagnoi and head-cups. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta*, 14/15, 11-25.
- Bailey, D. M. (1975). A Roman Lampstand of Cnidian manufacture. *Antike Kunst*, 18, 67-71.
- Bailey, D. M. (1979). Cnidian relief ware vases and fragments in the British Museum Part 2. oinophoroi and jugs. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta*, 19/20, 257-273.
- Baldoni, D. (2003a). *Vasi a matrice di età imperiale a Iasos*, *Missione archeologica Italiana di Iasos III. Archaeologica 139*, Rome: G. Bretschneider.
- Baldoni, D. (2003b). Vasi a matrice di età romana a Iasos. *Varia Anatolica*, 15, 165-177.
- Bouzek, J. (2017). Second-in-rank Local Producers of Megarian Bowls in the Aegean and Elsewhere. E. Kozal & M. Akar & Y. Heffron & Ç. Çilingiroğlu & T. E. Şerifoğlu & C. Çakırlar & S. Ünlüsoy & E. Jean (Ed.) *Questions, Approaches, and Dialogues in Eastern Mediterranean Archaeology. Studies in Honor of Marie-Henriette and Charles Gates, Alter Orient und Altes Testament 445* içinde (s. 619-630). Münster.
- Bulut, S. & Şengül, M. (2014). 2009-2012 Yılları Andriake Kazı Sikkeleri ve Yerleşim Tarihine Katkıları. K. Dörtlük & O. Tekin & R. Boyraz Seyhan (Ed.) *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi – Bildiriler* içinde (s. 79-110). Antalya: Akmed.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Akyürek, E. (2012). Myra-Andriake Kazıları ve Araştırmaları 2011/ Excavations and Surveys at Myra-Andriake in 2011. *ANMED*, 10, 65-72.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Akyürek, E. (2013). Myra ve Andriake Kazıları 2012/ Excavations at Myra and Andriake 2012. *ANMED*, 11, 90-96.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Aygün, Ç. A. & Çömezoğlu Uzbek, Ö. & Tiryaki Türkmenoğlu, H. A. & Pimouguet-Pédarros, I. (2018a). Myra-Andriake 2017. *ANMED*, 16, 75-81.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Aygün, Ç. A. & Çömezoğlu Uzbek, Ö. (2017). 2016 Yılı Myra ve Andriake Kazıları/ Myra and Andriake Excavations of 2016. *ANMED*, 15, 67-75.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Aygün, Ç. A. & Çömezoğlu Uzbek, Ö. (2018b). Myra-Andriake 2016. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 39/2, 189-204.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Aygün, Ç. A. (2014). Myra'nın Limanı Andriake. S. Ladstätter & F. Pirson & T. Schmidts (Ed.) *Hafen und Hafenstadte im östlichen Mittelmeerraum von der Antike bis in byzantinische Zeit. Neue Entdeckungen und aktuelle Forschungsansätze (BYZAS 19/1)* içinde (s. 225-244). İstanbul: Ege Yayınları.
- Çevik, N. & Bulut, S. & Tıbıkoğlu, O. & Özdilek, B. & Aygün, Ç. A. (2011). Myra ve Andriake Kazılarında İlk Yıl: 2009. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 32/1, 403-420.
- Çevik, N. & Bulut, S. (2010). İkinci Kazı Sezonunda Myra ve Limanı Andriake. N. Çevik (Ed.) *Arkeolojisinden Doğasma Myra/Demre ve Çevresi* içinde (s. 25-118). Antalya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çevik, N. & Bulut, S. (2011). Myra ve Andriake Kazıları 2010/ Excavations at Myra and Andriake in 2010. *ANMED*, 9, 59-70.

- Çevik, N. & Bulut, S. (2014). Andriake Doğu Hamamı: Bölgenin Hamam Mimarlığına Işık Tutan Yeni Bir Örnek. *Adalya*, 17, 221-263.
- Çevik, N. & Çömezoglu, Ö. & Öztürk, H. S. & Türkoğlu, İ. (2010a). A Unique Discovery in Lycia: The Ancient Synagogue at Andriake, Port of Myra. *Adalya*, 13, 335-366.
- Çevik, N. & Çömezoglu, Ö. & Öztürk, H. S. & Türkoğlu, İ. (2010b). Andriake Sinagogu ve Bölgede Yahudi Varlığı. N. Çevik (Ed.) *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi* içinde (s. 169-180). Antalya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çevik, N. & Eshel, H. (2010). A Byzantine Synagogue in Andriake in Southern Turkey. *Qadmoniot*, 43, 41-43.
- Çevik, N. (2010a). Myra ve Limanı Andriake. Kazılar Başlarken Ön-Düşünceler. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 134, 53-82.
- Çevik, N. (2010b). Myra ve Andriake Kazılarında İlk Yıl: 2009/ The First Season of Excavations in Myra and Andriake: 2009. *ANMED*, 8, 55-60.
- Çevik, N. (2016). Mür Soluyan Kent: Myra. H. İşkan & E. Dünder (Ed.) *Lukka'dan Likya'ya. Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi* içinde (s. 224-237). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Doksanaltı, E. M. (2000). Die Keramikfunde aus den Arealen Z1 und Y1 der Dionysos-Stoa in Knidos. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta*, 36, 75-82.
- Doksanaltı, E. M. (2006). *Knidos Kap-Krio Kazı Alanı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Duggan, T. M. P. & Aygün, Ç. A. (2010). Myra'nın Ortaçağ ve Sonrasındaki Limanı Taşdibi-Stamira. N. Çevik (Ed.) *Arkeolojisinden Doğasına Myra/Demre ve Çevresi* içinde (s. 161-168). Antalya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Duman, B. (2010). *Laodikeia Helenistik ve Erken Roma Dönemi Seramiği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Dünder, E. (2012). *Patara Kazılarında Ele Geçen (1989-2010 Yılları) Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Ticari Amphoralar ve Amphora Mühürleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Ersoy, A. (2018). Bazı Arkeolojik Buluntu Örnekleri Üzerinden Antik Smyrna/İzmir'de İnançlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5/1, 89-107.
- Foss, C. (1994). The Lycian Coast in the Byzantine Age. *Dumbarton Oaks Papers*, 48, 1-52.
- Gabler, D. & Marton, A. (2008a). Römische Kopfgefäße und Eine Weinkanne mit Kopfmündung im Museum der Bildenden Künste von Budapest. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta*, 40, 163-172.
- Gabler, D. & Marton, A. (2008b). Head-Pots in the Antiquities Collection. *Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts*, 108-109, 43-64.
- Hausmann, U. (1954/55). OINOΦΟΠΟΙ. *Athenische Mitteilungen*, 69/70, 125-146.
- Hausmann, U. (1978). Schauspieler Und Masken Auf Hellenistischen Reliefbechern Kleinasiens. *Anadolu/Anatolia*, 21, 143-156.
- Hayes, J. W. (1972). *Late Roman Pottery*. London: The British School at Rome.
- Hayes, J. W. (1997). *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*. London: British Museum Press.
- Hayes, J. W. (2008). *Roman Pottery Fine-Ware Imports, Athenian Agora 32*. Princeton: The American School of Classical Studies at Athens.
- Heimberg, U. (1976). Oinophoren- Zur kaiserzeitlichen Reliefkeramik. *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Institutes*, 91, 251-290.

- Hilgers, W. (1969). *Lateinische Gefäßnamen. Bezeichnungen, Funktion und Form römischer Gefäße nach den antiken Schriftquellen*. Düsseldorf: Rheinland.
- Işın, G. (2008). The Preliminary Report on the Hellenistic Pottery of Patara from the 'Tepecik Hill' Excavations. *Asia Minor Studien*, 55, 157-171.
- Kenrick, P. M. (1985). *Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice) III/1. The Fine Pottery*. London: Society for Libyan Studies.
- Kisa, A. (1908). *Das Glas im Altertume II*. Leipzig: W. Hiersemann.
- Mandel, U. (1988). *Kleinasiatische Reliefkeramik der mittleren Kaiserzeit. Die "Oinophorengruppe" und Verwandtes, Pergamenische Forschungen 5*. Berlin and New York: de Gruyter.
- Mandel, U. (2000). Die Frühe Produktion Der Sog. Oinophorenware-Werkstätten von Knidos. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta*, 36, 57-68.
- Matthews, K. D. (1969). Scutella, Patella, Patera, Patina A Study of Roman Dinnerware. *Expedition*, 11/4, 30-42.
- Miglbauer, R. (2012). Römische Tischsitten am Beispiel von Bronzegefäßen aus *Ovilaval/Wels*. *Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines*, 157, 71-81.
- Nikolaou, I. (1989). Les bouillottes thérapeutiques de Paphos et leurs parallèles hors de Chypre. *Bulletin de correspondance hellénique*, 113/1, 301-318.
- Nuber, H. U. (1972). Kanne und Griffschale: ihr Gebrauch im täglichen Leben und die Beigabe in Gräbern der römischen Kaiserzeit. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission*, 53, 1-232.
- Öz, C. (2018). Silifke Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller. T. Kâhya & A. Özdzibay & N. Tüner Önen & M. Wilson (Ed.) *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II: Anadolu Akdeniz'i Sempozyumu (04-07 Kasım 2015 Antalya)*, Sempozyum Bildirileri içinde (s. 553- 584). Antalya: Akmed.
- Öz, C. (2020). *Myra ve Andriake Geç Roma Dönemi Seramikleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Öz, C. (2021a). Andriake'den Roma Dönemi'ne Ait Bir Grup Likya Üretimi Çanak/Leğen. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52, 242-260.
- Öz, C. (2021b). Andriake Limanı'ndan Koç Başı Saplı Bir Patera/Tagenon. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11/22, 157-168.
- Özdilek, B. (2015). Andriake Sinagogu'ndan Seçilmiş Örneklerle Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiklerine Genel Bir Bakış. *Cedrus*, 3, 89-117.
- Pagenstecher, R. (1912). Calena. *Jahrbuch Des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts*, 27, 146-173.
- Palombi, D. (1992). Un Nuovo Esempio di Ceramica 'Calena'. *Archeologia Classica*, 44, 273-286.
- Pastutmaz, D. (2011). 1988-1998 Yılları Arasında Knidos'ta Bulunan Bir Grup Kandiller. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25, 57-72.
- Pastutmaz, P. (2009). *Knidos Üretimi Kabartmalı Seramikler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Popescu, M. C. (2010). Pergamian Pottery Discovered in Geto-Dacian Sites (2nd – 1st Centuries BC). *Caiete ARA*, 1, 51-66.
- Popescu, M. C. (2018). Oinophora Reflected in the Production of Geto-Dacian Pottery Workshops During the 1st Century AD. *Acta Musei Napocensis*, 55/I, 9-24.
- Robinson, D. M. (1909). An Oenophorus Belonging to the Johns Hopkins University. *American Journal of Archaeology*, 13/1, 30-38.

- Rotroff, S. I. (2006). The Introduction of the Moldmade Bowl Revisited. Tracking a Hellenistic Innovation. *Hesperia*, 75, 357-378.
- Salomonson, J. W. (1979). Kleinasiatiscbe Tonscbalen mit Reliefverzierung. *BABesch*, 54, 117-137.
- Salomonson, J. W. (1980). Der Trunkenbold un die Trunkene Alte. Untersuchungen zur Herkunft, Bedeutung und Wanderung einiger plastischer Gefäßstypen der römischen Kaiserzeit. *BABesch*, 55, 65-135.
- Sezgin, K. (2017). *Tlos Antik Kenti Stadyum Alanı Seramikleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Slane, K. W. & Dickie, M. W. (1993). A Knidian Phallic Vase from Corinth. *Hesperia*, 62/4, 483-505.
- Şahin, F. (2021). Patara'dan Bir Grup Oinophoros: İkonografi ve Üretim Üzerine Gözlemler. *Arkeoloji Dergisi*, 26/1, 121-144.
- Takmer, B. (2006). *Lex Portorii Provinciae Lyciae: Lykia Eyaleti Gümrük Yasası* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Thomson de Grummond N. & Simon, E. (2006). *The Religion of the Etruscans*. Austin: University of Texas Press.
- Treister, M. (2020). Roman Bronze vessels with Medallions bearing Figural Images from Sarmatia. C. A. Belousov & C. Ilyushechkina (Ed.) *Homo Omnium Horarum. Symbolae ad anniuersarium septuagesimum professoris Alexandri Podosinov dedicatae* içinde (s. 565-610). Mosquae: Academia Pozharskiana.
- Varmaz, Ş. (2015). *Patara Su Yolu Çalışmalarından Ele Geçen Hellenistik Dönem Seramikleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.